

Motion till riksdagen 2005/06:U241

av Runar Patriksson m.fl. (fp)

Nordiskt samarbete i en ny tid

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nordiskt samarbete i en ny tid.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att de avtalsmässiga, legala och praktiska gränshinder som fortfarande föreligger för nordisk rörlighet snarast undanröjs.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nordiskt skattekontor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den nordiska dimensionen i det europeiska samarbetet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om medverkan i uppbyggandet av det arktiska universitetet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det arktiska samarbetet inom ramen för EU:s arktiska fönster.

Nordiskt samarbete

Den nordiska identiteten bygger på stor språklig och kulturell samhörighet. Likartade historiska erfarenheter har lett till att reformationen, demokratin och den sociala välfärden införts på likartat sätt i de olika nordiska staterna. De nordiska länderna har dessutom likartade demografiska och miljömässiga förhållanden.

Norden har visat hur man har kunnat klara av gränsförskjutningar och andra stora förändringar som i andra områden ofta bara kan lösas efter väpnade konflikter. Exempel här är upplösningen av unionen mellan Norge och Sverige 1905, Ålandsfrågan 1920 samt korrigeringen av den dansk-tyska gränsen efter första världskriget. Tilläggas kan att unionsupplösningen 1905 högtidlighölls vid ett nordiskt möte i Karlstad den 23 september 2005.

Det nordiska samarbetet bygger på en genuin värdegemenskap mellan fem länder och tre självstyrande områden i Norden. Det nordiska samarbetet är unikt i världen genom sin stabilitet, folkliga förankring och legitimitet. Styr-

Fel! Okänt namn på

kan i det nordiska samarbetet bygger inte minst på att det vilar på omfattande nätverk på alla nivåer. Det politiska samarbetet mellan regeringarna i Nordiska ministerrådet och på den parlamentariska sidan inom Nordiska rådet har sin motsvarighet på kommunal/länsnivå genom vänortssamarbetet och andra organisationer med lång tradition inom gränsöverskridande verksamhet på folklig nivå genom Föreningen Norden.

Nordiskt samarbete i en ny tid

I sin programförklaring "Norden i en ny tid" inför det danska ordförandeskapet för det nordiska samarbetet 2005 uppfordrade Anders Fogh Rasmussens regering det nordiska samarbetet att vara "dynamiskt och ta sig an de utmaningar som följer av globaliseringen. Globaliseringen är inte en fråga om huruvida vi ska ha den, utan om hur, och på en rad områden kan det nordiska samarbetet ge ett värdefullt bidrag till lösningar på globaliseringens utmaningar för de nordiska länderna."

I sitt tal till Nordiska rådets session i Stockholm i november 2004 förklarade statsminister Anders Fogh Rasmussen att "Det blåser nya vindar i Norden och i världen." Han fortsatte "I Norden har vi traditionellt varit bra på att bygga vindmøllor. Det är i den andan de nordiska länderna bör tackla globaliseringen." Han avslutade med att "Det nordiska samarbetet skall göra oss i stånd att tillsammans stå starkare inför globaliseringen – både den ekonomiska och den politiska".

Den nordiska samarbetsbudgeten, som hanteras av Nordiska ministerrådet, omfattar totalt 815 miljoner danska kronor. Till det kommer de kostnader som de olika regeringskanslierna bär för sitt arbete med det nordiska samarbetet och dess budget. Det parlamentariska samarbetet i Nordiska rådet har en budget på 30 miljoner danska kronor. Nordiska rådet utgör den parlamentariska insyn och dialog kring samarbetet som olika mellanstatliga samarbeten bygger på. Undantaget Sverige ingår i de övriga nordiska regeringarna en rad ministrar som tidigare varit verksamma som parlamentariker i Nordiska rådet.

På samma sätt som t.ex. Sveriges och Finlands medlemskap i EU och de baltiska staternas självständighet i början av 1990-talet ledde till en förändring av Nordiska rådets arbetsformer leder de baltiska staternas fullvärdiga medlemskap i EU och Nato samt det intensifierade samarbetet mellan Nordiska rådet och de parlamentariska församlingarna i Nordvästryssland till nya överväganden kring rådets arbetsformer och inriktning. Rådet kan också bli en viktig kanal för Norge och Island samt Grönland och Färöarna in i EU-samarbetet så länge dessa står utanför.

Rörlighet över gränserna

I sitt tal i Stockholm förklarade Anders Fogh Rasmussen vidare att ”vi vill försöka göra Norden till en mönsterregion i EU, när det rör sig om att bekämpa gränshinder. Vi kommer särskilt att titta på hur vi i Norden kan säkra ett enhetligt genomförande av EU-direktiv, som har betydelse för medborgare och företag.”

Ingen uppgift har varit viktigare för det mer än femtioåriga samarbetet i Nordiska rådet än att undanröja hinder för människor i Norden att kunna bo, verka, arbeta och studera var som helst i de nordiska länderna. En rad framgångar har ägt rum under dessa fem decennier. I åtskilliga fall har detta arbete säkert varit en inspirationskälla till det arbete som senare ägt rum inom EU.

Trots detta måste konstateras att de många ännu olösta avtalsmässiga, legala eller praktiska problem, som inte minst Norrbacksrapporten från 2003 påvisade, utgör ett klart legitimitetsproblem för det nordiska samarbetet i förhållande till de nordiska medborgarna. Den rapport som Nordiska ministerrådets rapportör, förre danske statsministern Poul Schlyter, presenterade vid rådets session i Stockholm i början av november 2004 visade att det inte finns någon större marginal för att inte regeringarna skyndsamt löser de många återstående hindren för den nordiska rörligheten.

En smidigt fungerande gränstrafik underlättar enskilda människors vardag och upprätthåller mellanfolkligt samarbete i gränsregionerna. Väl fungerande gränsrutiner är nödvändiga för såväl norska som svenska gränsregioner, vilka ofta har en infrastruktur av glesbygdskaraktär.

Nordiskt skattekontor

I en motion om ett nordiskt skattekontor med anledning av regeringens proposition om det nya skatteverket anförde vi att de människor som hamnat i svårigheter på grund av att de bor på ena sidan om gränsen och arbetar på den andra måste avlastas de administrativa bördor som detta innebär. Om inte ens myndighetspersoner som dagligen jobbar med dessa frågor kan ge besked om vilka regler som gäller är det inte rimligt att kräva att den enskilde gränspendlaren skall kunna göra det. Enligt min mening är skapandet av ett nordiskt skattekontor för hela Norden den bästa lösningen av problemen med arbete och småföretagande över de nordiska gränserna.

Nordiska ministerrådets beslut att inrätta ett s.k. virtuellt skattekontor är visserligen välkommet, men löser inte alls alla de problem som den enskilde medborgaren behöver få hjälp med. Behovet av ett nordiskt skattekontor med mänsklig bemanning och kunskap är fortsatt mycket stort.

Fel! Okänt namn på

Nordiskt samarbete i ett nytt Europa

EU:s nordliga dimension lanserades av Finlands statsminister Paavo Lipponen i ett tal 1997 och syftar till att få med nordvästra Ryssland i det europeiska samarbetet. Den skepsis som på många håll uttalats mot Ryssland som samarbetspartner synes obefogad och önskan på rysk sida om samarbete är obestridd. Nordiska rådet, som tidigt utvecklade täta kontakter med de baltiska länderna, kommer framöver att ägna allt större uppmärksamhet åt Ryssland. Samarbetet med regionala parlamentariska företrädare för nordvästra Ryssland utvecklas allt tätare.

Den nordliga dimensionen syftar till att främja säkerhet, stabilitet och hållbar utveckling i hela regionen. Den skall också bidra till ekonomisk och social utveckling och därigenom till att minska skillnaderna i levnadsstandard samt till att minska miljöhoten och att förebygga eller avvärja andra hot, såsom gränsöverskridande kriminalitet. Arbetet med den nordliga dimensionen bör också befästa värderingar som demokrati och rättsstatens principer. Detta sker bäst genom samarbete för att främja politiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt samarbete i regionen. Från parlamentariskt håll är det viktigt att verka för att de nordiska länderna har en samlad syn på den nordliga dimensionen. Det nordiska i den nordliga dimensionen måste stärkas.

Den 1 maj 2004 blev Estland, Lettland och Litauen fullvärdiga medlemmar av EU. Det täta nordiskt-baltiska samarbetet äger nu i alltfler avseenden också rum inom ramen för EU, även om Island och Norge fortsatt inte är medlemmar. Tillsammans med arbetet inom ramen för EU:s nordliga dimension visar det på vikten av att förutsättningslöst pröva hur det nordiska samarbetet bäst främjas inom ramen för ett alltmer utvidgat europeiskt samarbete. I det sammanhanget är det viktigt att se och utveckla förutsättningarna för att Västnordens roll i det nordiska samarbetet kan förstärkas inom ramen för samarbetet i Europa. Ett vidgat samarbete skall göra alla till vinnare.

Det arktiska samarbetet

Det arktiska samarbetet innefattar delar av de nordiska länderna, Ryssland, USA och Kanada, som till sin natur är mycket vidsträckta och i de flesta fall mycket glest befolkade. För att ge invånarna i den arktiska regionen samma tillgång till utbildning, sjukvård och annan service som landsmän i mer centralt belägna områden får, behövs stora insatser av de arktiska ländernas regeringar. En viktig väg att gå är att satsa på utbyggnad av olika IT-lösningar. Några exempel på distanssjukvård i form av telemedicin och distansutbildning via Internet finns redan, men mer kan göras.

I juni 2001 startades det arktiska universitetet med säte i Arendal i Norge. Det är ett Internetbaserat nätverk där uppemot 50 universitets- och högskoleinstitutioner samverkar. University of the Arctic har studenter i hela den arktiska regionen och kurserna är främst inriktade mot frågor som rör de nordliga områdena, såsom miljö, turism, hållbar utveckling, utbildningar och hälsofrå-

Fel! Okänt namn på

gor. Det arktiska universitetet finansieras bl.a. av de samverkande institutionerna, men för att universitetet skall kunna fungera på lång sikt behövs stabila källor – något som i princip endast kan tillgodoses av respektive arktiskt lands regering.

Sverige måste snarast ta sitt ansvar för den ekonomiska delen av University of the Arctic, på samma sätt som t.ex. Norge och Finland – detta framför allt eftersom Sverige i det arktiska parlamentarikerrådet har lanserat programmet IT of the Arctic. Sveriges kunskap om nordisk och arktisk miljöutveckling vid Abisko forskningsstation och de arktiska utbildningarna vid Luleå tekniska universitet måste tas tillvara och knytas till University of the Arctic.

Det arktiska samarbetet har nu också fått en naturlig plats inom ramen för EU:s s.k. arktiska fönster. Det gör att även dessa frågor i ökad utsträckning kan komma att få en tydligare vikt inom ett allt mer utvidgat europeiskt samarbete. Det är viktigt att EU:s arktiska fönster står öppet också för de delar av det arktiska samarbetet som inte ligger inom EU:s geografiska gränser.

Stockholm den 30 september 2005

Runar Patriksson (fp)

Anita Brodén (fp)

Heli Berg (fp)

Christer Winbäck (fp)